

Matko Botić

Superjunaci postoje!

Zvonimiru Zoričiću, umjesto *in memoriama*

Veza između glumačkog umijeća i glumčeva ega dobro je poznata dihotomija u teoriji, ali i svakodnevnoj kazališnoj praksi. Iscrpljujući *rad glumca na sebi*, bez posrednog umjetničkog sredstva ili pomagala, nerijetko za posljedicu ima povišen osjećaj vlastite važnosti, koji naglo raste s uspjehom, popularnošću i nagomilanim minulim radom. Govoreći posve otvoreno, veliki glumac u proces rada na predstavi sa sobom često donese i poneki veliki problem; okoštalu zbirku zaslužanih privilegija, pravo na veto, davno usvojene manirizme ili dozvolu za (kreativno) ludilo. Imajući to u vidu, pravi je užitek u kazališnom radu naići na istinskog prvaka, glumačku vedetu najvišeg ranga koji vlastito umjetničko djelovanje drži gotovo u potpunosti odijeljeno od iscrpljujućih *ratova ega*. Od tridesetog svibnja ove godine potraga za takvim *glumcem superjunakom* drastično je otežana – napustio nas je Zvonimir Zoričić.

Zvonimir Zoričić više od četrdeset godina bio je jedan od nosivih stupova repertoara zagrebačkoga Hrvatskog narodnog kazališta, rado viđen gost u *Histrionima* i na ljetnim festivalima, konstantno prisutan na televiziji i filmu, zapažen i kao stvaratelj vlastitih predložaka za ono što se danas popularno zove autorskim projektima. Glumca koji je na sceni, između ostalog, utjelovio Hamleta, Nielsa Nielsena, odraznu sliku Melkiora Tresića, Polonija i starog Fabriczyja, rijetko sam na sceni gledao i o sveobuhvatnoj njegovoj karijeri jedva mogu procijediti nekoliko pauzalnih i iz druge ruke preuzetih uvida, ali imao sam čast s njime raditi na njegovoj matičnoj sceni u Hrvatskom narodnom kazalištu, zajedno s redateljicom Oljom Lozicom na postavljanju trećeg dijela triptiha *U znaku vage*. Uz ispriku što iznimno bogat katalog glumačkih kreacija svojim na jedan, ne previše bitan djelić na kraju dugog puta,

pokušat ću s nekoliko crtica iz procesa rada na toj predstavi ilustrirati zašto je njegovim odlaskom omjer talenta i samosvijesti hrvatskog glumišta tako grubo narušen u korist potonjeg.

Ujesen 2012. godine redateljica Olja Lozica, poznata po istraživanjima radioničkog tipa, u kojima nije uvijek na početku jasno *kud plovi taj brod*, i hoće li se razbarušeni složenac fizičkih vježbi, improvizacija i tapkanja u mraku pretvoriti u koherentnu scensku cjelinu, započela je sa mnom kao dramaturgom dug i netipičan proces pokusa, u kojima smo pokušali iznaći nov, dotad nekorisćen scenski jezik za postavljanje motiva iz proze Ranka Marinkovića. U kaosu u kojem smo rad počeli s klasičnom dramaturgijom Marinkovićevih novela, pa ga vrlo brzo pretvorili u kombinaciju usmjerene tjelovježbe i poticanja glumačkih *stand-upova* na zadane teme, najveći smo problem imali s koncepcijom i tumačem središnje glumačke role, koja je od početka trebala biti jedino sigurno uporište cijeloga procesa. Taj Marinkovićev *Jubo Nazrević*, nesigurni mladić iz *Poniženja Sokrata*, u našoj viziji ostarjeli protagonist koji povratkom na rodni otok zatvara krug vlastitih životnih poniženja, u ranim fazama zamišljen je u liku i kreaciji Pere Kvrčića, koji nas je ljubavno i sa zanimanjem saslušao, ali se morao ispričati unaprijed dogovorenim poslovima. Nakon barda Kvrčića u projekt smo pozvali još jednog velikana, Božidara Bobana, koji je također morao odustati zbog drugih obaveza i terminskih razmimoilaženja. Istovremeno iz projekta je izašlo i nekoliko viđenijih glumaca Hrvatskoga narodnog kazališta, velikim dijelom zbog

Ranko Marinković, *U znaku vage*, Dušan Gojić, Lana Barić, Zvonimir Zoričić, Mirta Zečević, Dušan Bučan, Vlasta Ramljak, Katija Zubčić

Ranko Marinković, *U znaku vage*, Dušan Bučan, Zvonimir Zoričić, Katija Zubčić, Dušan Gojić, Mirta Zečević, Vlasta Ramljak

atipičnog procesa u kojemu je trebala stradati govorena rečenica *marinkovićiane*, dotad nepovrediva na sceni. Početni zanos u radu na predstavi zamijenila je panika i neizvjesnost, razmatrana je i mogućnost pozivanja nekog mlađeg gostujućeg umjetnika za ulogu Jube, sve dok iz uprave teatra nisu obznanili da angažman sa strane više ne dolazi u obzir i neka se snađemo s postojećom podjelom. Tek tada došli smo na ideju da skrušeno pridemo Zvonimiru Zoričiću, koji je na probama stajao sa strane spremajući se za beznačajnu epizodu senilnog starca Medarda iz novele *Ni braća ni rođaci*, i pitamo ga, bi li on, možda, nakon što su nam sve druge opcije propale, preuzeo ulogu Jube. Prilično je izvjesno da bi devedeset i devet posto domaćih glumaca to odlučno odbilo, a potpuno je nevjerojatna bila mogućnost da jedini muški nacionalni prvak u zemlji preko takve ponude prijeđe bez zaslužene zapjenjene tirade. No Zoričić je, poput svakog pravog *glumca superjunaka*, odmah pristao. Bez zajedljivih primjedbi, bez naslađivanja u našoj nemoći, bez traženja povlastica, bez ikakve natruhe povrijeđenog ega.

Predstava je i nakon ustajlene podjele bolovala od rizične trudnoće, ali je ansambl predvođen Zoričićem definitivno odlučio dati sve od sebe da dokaže da je moguće duh Marinkovićeve proze na sceni utjeloviti i neverbalnim sredstvima. U razigranim i fizički zahtjevnim pokusima Zoričić je kao najstariji, i ne baš posve kondicijski spreman član ekipe, sudjelovao punom snagom, bez želje da na bilo koji način sebe postavi u privilegirani položaj. Hvalio se svojom novom sportskom opremom i tenisicama koje je, po vlastitim riječima, kupio prvi put nakon nekoliko desetljeća, marljivo je nudio scenska rješenja i održavao dobru atmosferu *razgovorima ugodnim* nakon proba, vješto prilagođavajući teme diskusija u skladu s dobi i interesima sugovornika, od osobitosti najnovijih modela Macintosh računala do bonkulovičkih recepata prema kojima se jela pripremaju i po nekoliko dana. Jedina privilegija na kojoj je inzistirao jest svakodnevno uživanje u cigareti tik ispod znaka za zabranu pušenja – prekršaj je to koji mu, s obzirom na okolnosti i njegov status, nitko nije ni pokušao spomenuti, a kamoli zabraniti. Zahvaljujući njegovu glumačkom habitusu, specifičnoj mekoći kojom je istovremeno na sceni uvjerljivo predstavljao eros zaljubljenog mladca, ali i egzistencijalnu jezu umornoga starca pred

kraj života, cijela predstava napokon je počela dobivati obrise nečega vrijednog svega tog truda i estetskog lutanja. Naš Jubo Nazrević, shvatili smo pred premijeru, odvijek je bio mišljen za Zoričićevu glumačku inteligenciju, duhovitost i izvedbenu strast, samo nam je to postalo jasno tek kad bi po svim dobrim običajima trebalo biti prekasno. Zahvaljujući njegovoj dobroti, skromnosti i mudrosti, sve se događalo kada se i trebalo dogoditi. Predstava je spašena.

U zadnjoj sceni Jubo Nazrević ostaje sam na prosceniju, sjeda na stolicu i nepomično gleda u daljinu. Nakon nekoliko trenutaka dugih kao vječnost, počinje svoj završni monolog, jedini komadić suvislo izgovorenog teksta na hrvatskom jeziku u cijeloj predstavi. Zoričić je te Marinkovićeve rečenice, preuzete iz novele *Samotni život moj*, na vlastitu inicijativu interpretirao mimo svakog pravila ispravnog scenskog govora, poput svojevrsnog otočkog Kaspara Hausera koji je ovladao ljudskim jezikom tek na završetku života. Riječi koje je Jubo Nazrević govorio na sceni, danas na papiru odzvanjaju kao oproštaj od glumca koji ga je briljantno utjelovio u predstavi.

Gledaš u svoju sobu. Čini ti se da tu tebe više nema, da si umro ili oputovao vrlo daleko. A ovdje tu netko drugi, motreći tvoje stvari, misli o tebi sentimentalno. I odjednom ti bi neugodno sa samim sobom, kao s mrtvacem koji se vratio da još jednom vidi svoju sobu, da ogleda svoje odijelo, da se sjeća sama sebe. Kako je strašno biti sam sa sobom u ovim noćnim tišinama! Sjećaš se, mrak koji se turistički zove sunčana Dalmacija. Dolazi ti da vičeš, vidim vas, vidim vas! Što vidiš? Mrak je. Gdje je prozor, gdje su vrata, uz koji zid stoji krevet? Kakav zid? Koji zid? Mrak nema zida. Odjednom – pras! – slika se rasprišla. Kada si otvorio oči, ugledao si svoju sobu prelivenu bljedom mjesecinom. To je vjetar oborio onaj kamen na rubu terase na ulicu... i pas je zalajao... Mjesec sja. I dalje slušaš kako se na ulici psi kolju oko kosti što su ostale nakon gozbe i zloslutno tule u noć i laju na mjesec.

Nakon zadnje izgovorene riječi još je dvije, tri sekunde svirala glazba, pa iznenadna tišina i mrak. Kraj.

Dovidenja, Zor.

Hvala ti.

